

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата юридичних наук Юрія Петровича Тимошенка на дисертацію Олександри Леонідівни Камінської на тему «Дізнання щодо неповнолітніх у кримінальному провадженні», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми

Запроваджена на території України спрощена процедура досудового розслідування у формі дізнання зумовлена наявністю великої кількості незначних кримінальних правопорушень – проступків, щодо яких до органів досудового розслідування надходить величезна кількість заяв та повідомлень. Більшість таких кримінальних правопорушень вчиняється неповнолітніми – особливою категорією кримінального судочинства.

Тому обрана Камінською О.Л. тема дисертаційного дослідження «Дізнання щодо неповнолітніх у кримінальному провадженні» є надзвичайно актуальною, адже стосується кримінальних процесуальних особливостей розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми.

Також слід зазначити, що дана тема, не зважаючи на її актуальність, недостатньо опрацьована вітчизняними науковцями, у тому числі на рівні дисертаційних досліджень. Отже, дисертація Камінської О.Л. є одним із перших в Україні (після внесення змін до Кримінального процесуального кодексу (КПК) України та запровадження інституту дізнання) монографічним дослідженням теоретичних і практичних аспектів провадження досудового розслідування у формі дізнання щодо неповнолітніх.

Актуальною ця тема також є завдяки тому, що внаслідок комплексного дослідження міжнародного досвіду розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, авторці вдалося сформулювати логічно обґрунтовані наукові висновки та пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства, а

також більш якісного розвитку діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій Камінської О.Л. відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань зі спеціальності 081 Право.

Робота виконана у Національній академії внутрішніх справ та ґрунтується на положеннях: розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року»; наказу Міністерства внутрішніх справ (МВС) України від 25 листопада 2016 року № 1252 «Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» (зі змінами й доповненнями, внесеними наказом МВС України від 28 лютого 2017 року № 165); Указу Президента України «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки» від 11 червня 2021 року № 231/2021. Робота узгоджена з наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454 «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки»; Порядком затвердження тем дисертаційних досліджень на здобуття наукових ступенів доктора наук, доктора філософії (кандидата наук) та призначення наукових консультантів (керівників) у Національній академії внутрішніх справ (НАВС); Основними напрямками наукових досліджень НАВС на 2018–2020 роки й Основними напрямками наукових досліджень НАВС на 2021–2024 роки.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлено у 18-ти наукових публікаціях, серед яких: 4 статті – у виданнях, що включені Міністерством освіти і науки України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття – у міжнародному науковому виданні, а також 13-ти тезах доповідей, що опубліковані в збірниках науково-практичних конференцій та засідань круглих столів. Вони відображають наукову новизну обраної Камінською О.Л. теми.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Ціла низка положень, висновків, пропозицій, рекомендацій, що викладені в дисертаційному дослідженні Камінської О.Л., були отримані вперше або істотно вдосконалені і мають високий ступінь наукової новизни. Наукова новизна одержаних результатів впливає з актуальності теми дослідження. Вона полягає також у тому, що сама робота є одним із перших в Україні (після внесення змін до Кримінального процесуального кодексу (КПК) України та запровадження інституту дізнання) монографічним дослідженням теоретичних і практичних аспектів провадження досудового розслідування у формі дізнання щодо неповнолітніх. У дисертаційному дослідженні сформульовано низку положень, що мають важливе значення для науки кримінального процесуального права та практичної діяльності органів досудового розслідування.

Таким чином, дисертаційне дослідження Камінської О.Л. виконане на високому науково-теоретичному та методологічному рівнях.

Висновки, положення, рекомендації та пропозиції дисертації, відповідають всім вимогам Положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість положень, висновків, рекомендацій та пропозицій дисертаційного дослідження Камінської О.Л. не викликають жодних сумнівів. Вони логічно витікають з тексту дисертаційного дослідження та базуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні. Пропозиції, подані автором, щодо удосконалення певних правових норм

Кримінального процесуального кодексу України оформлені належним чином, мають важливе теоретичне та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Результати дослідження, що виносяться на захист, отримані завдяки всебічному використанню комплексного підходу, який передбачає поєднання низки різноманітних методів наукового пізнання. Виконана робота базується на системі загальнонаукових та спеціальних методів пізнання: історичного, системно-структурного, логіко-семантичного, нормативно-догматичного (формально-юридичного), соціологічного, методів порівняння, аналізу та синтезу тощо. Завдяки цьому Камінській О.Л. вдалося на високому рівні виконати всі поставлені у дисертаційному дослідженні наукові завдання.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані в дисертаційному дослідженні висновки та рекомендації використовують у:

– *освітньому процесі* – під час підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять для здобувачів вищої освіти з навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Доказування у кримінальному провадженні», «Основи кримінальної процесуальної діяльності», «Процесуальні документи у кримінальному провадженні», «Проведення слідчих (розшукових) дій до внесення відомостей до ЄРДР (у разі вчинення кримінального проступку)», а також для підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, які можуть бути рекомендовані до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти (акт впровадження НАВС від 27 травня 2022 року);

– *науково-дослідній діяльності* – під час здійснення загальнотеоретичних і галузевих досліджень з питань удосконалення досудового розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми (акт впровадження НАВС від 20 травня 2022 року);

– у практичній діяльності – для застосування в практичній діяльності органів досудового розслідування (органів дізнання) Головного слідчого управління Національної поліції України, а також під час проведення занять у системі службової підготовки (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 24 травня 2022 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертація написана українською мовою. Повністю відповідає вимогам, що висуваються до написання даного виду робіт. Складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що мають 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг тексту – 189 сторінок.

Анотація у стислій формі містить основні тези дисертаційного дослідження. Викладена українською та англійською мовами.

Розділ 1 «Теоретико-правові та методологічні засади проведення дізнання щодо неповнолітніх» складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 1.1. «Стан наукової розробки проблем провадження дізнання щодо неповнолітніх і методологія дослідження», в якому визначено стан наукових напрацювань, що стосуються проблем провадження дізнання щодо неповнолітніх, розкрито методологію дослідження.

Підрозділ 1.2. «Становлення та розвиток дізнання як форми розслідування проступків, вчинених неповнолітніми», в якому досліджено історичний етап становлення та розвитку дізнання.

Підрозділ 1.3. «Міжнародний досвід розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми», в якому здійснено аналіз міжнародного досвіду здійснення розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми.

Розділ 2 «Загальна характеристика розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми» складається також з трьох підрозділів:

Підрозділ 2.1. «Особливості досудового розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми», в якому розглянуто кримінальні

процесуальні особливості досудового розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, запропоновано шляхи його вдосконалення.

Підрозділ 2.2. «Вимоги та порядок проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми», в якому визначено вимоги й порядок проведення слідчих (розшукових) дій під час дізнання щодо неповнолітніх.

Підрозділ 2.3. «Процесуальні особливості запобіжних заходів, що застосовують до неповнолітніх під час дізнання», в якому виділено процесуальні особливості запобіжних заходів, що можуть бути застосовані до неповнолітніх під час дізнання.

Розділ 3 «Кримінальний процесуальний механізм закінчення дізнання щодо неповнолітніх» містить три підрозділи:

Підрозділ 3.1. «Загальні положення закінчення дізнання щодо неповнолітніх».

Підрозділ 3.2. «Процесуальний порядок прийняття судом рішення про застосування примусових заходів виховного характеру за результатами дізнання», в якому, зокрема, визначено поняття примусових заходів виховного характеру.

Підрозділ 3.3. «Особливості застосування відновного правосуддя щодо неповнолітніх, які вчинили кримінальні проступки», в якому висвітлено особливості застосування відновного правосуддя в Україні та зарубіжних країнах.

Висновки повністю відповідають меті, завданням та змісту дисертаційного дослідження.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження Камінської О.Л. на тему «Дізнання щодо неповнолітніх у кримінальному провадженні» слід використовувати у практичній роботі працівників поліції, освітньому процесі закладів вищої освіти, в науково-дослідних розробках наукових установ, при

підготовці наукових публікацій та монографій, плануванні досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

У цілому позитивно оцінюючи дане дисертаційне дослідження, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні питання, які потребують або додаткової аргументації або спеціальних пояснень під час захисту:

1. У підрозділі 2.1. «Особливості досудового розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми» авторкою розглядаються кримінальні процесуальні гарантії (с.76-77). Проаналізовано думки науковців з приводу тлумачення поняття «кримінальні процесуальні гарантії», виділено їх ознаки та зміст. Але на мою думку, даному питанню приділено мало уваги, і на місці дисертантки варто було б визначити авторську дефініцію даного поняття та провести наукову дискусію.

2. Також, на мою думку, авторкою досить влучно розкрито кримінальні процесуальні особливості звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального проступку. Однак, на мій погляд, дисертанткою не достатньо аргументовано практичність та дієвість проходження Програми відновлення для неповнолітніх.

Проте, слід констатувати, що вказані зауваження і побажання мають дискусійний характер, і, в цілому, не впливають на загальну безумовно високу позитивну оцінку дисертаційного дослідження. За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю отриманих результатів, робота є значним внеском в науку кримінального процесу.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення дисертаційного дослідження та наукових публікацій Камінської О.Л. фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Камінської О.Л. є оригінальною, самостійно виконаною працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота О.Л.Камінської на тему «Дізнання щодо неповнолітніх у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих дисертанткою результатів, дисертація відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року №261 (зі змінами та доповненнями від 3 квітня 2019 року №283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44), а її авторка – Камінська Олександра Леонідівна – на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 Право.

Офіційний опонент:

заступник директора

Навчально-наукового

інституту права імені князя

Володимира Великого

Міжрегіональної академії

управління персоналом

кандидат юридичних наук, доцент

Юрій ТИМОШЕНКО